

سخنرانی امام خمینی در قم

مروری بر سرآغاز نهضت امام خمینی (ره)

تعهد شاه برای اجرای طرح امریکا

شاه سخت نگران و بیمناک بود، به همین جهت توطئه و بهانه جویی را آغاز کرد. وی به همراه فرح در ۲۱ فروردین ۱۳۴۱ به امریکا رفت و با کنسی مذاکره کرد و متعهد شد که اجرای اصلاحات مورد نظر امریکا را شخصاً به عهده گیرد. مجموعه مذاکرات و تعارفات رد و بدل شده و بیانیه پایانی، خبر از این می داد که امریکا وظیفه اصلاحات را به عهده شاه گذاشته است. امریکا در اولین اقدام خبر از قطع کمک های خود به امینی داد. شاه پس از بازگشت به ایران با اتکا به نفس آشکاری وارد صحنه سیاسی شد.

جلسات هیأت دولت را در حضور خود تشکیل می داد و دستوراتی صادر می کرد. امینی دریافت که دوران وی تمام شده است، لذا در ۲۶ تیر ۱۳۴۱ استعفاي خود را تقدیم شاه کرد. شاه بلا درنگ اسدالله علم، خان و خان زاده منطقه قائنات و غلام خانه زاد را به نخست وزیری منصوب کرد. روز ۲۸ تیر علم مأمور تشکیل کابینه شد و سی ام تیر کابینه را به شاه معرفی کرد. علم برای اثبات چاکری خود در مصاحبه با خبرنگاری یونایتد پرس، برنامه دولت خود را فرامین شش ماده ای اعلیحضرت اعلام کرد. کنسی برای حمایت از شاه و دولت جدید، یک ماه بعد معاون خود لیبندون جانسون را به ایران فرستاد. نخست وزیر و جمعی از اعضای کابینه از وی استقبال کردند و جانسون هم در فرودگاه مصاحبه ای کرده و از اصلاحاتی که دولت علم در دست اجرا دارد، حمایت کرد.

قبام علیه طرح امریکا

جان اف کندی و محمد رضا شاه پهلوی در سفر شاه ایران به امریکا

برآید نیز خواهد شد. شخص مورد نظر امریکایی ها علی امینی بود. علی امینی برتری هایی نسبت به نخست وزیران مورد نظر شاه داشت. شاه، علی امینی را در ۱۶ اردیبهشت ۱۳۴۰ مأمور تشکیل کابینه کرد. علی امینی نیز از شاه خواست تا برای انجام اصلاحات، مجلس شورای ملی را منحل کند که سه روز بعد مجلس با حکم شاه منحل شد. همچنین دولت کنسی یک کمک ۱۵ میلیون دلاری در اختیار امینی قرار داد که سپس به ۶۷ میلیون دلار رسید.

امینی اصلاحات کنسی را آغاز کرد، ولی شاه از قدرت گرفتن امینی به شدت بیمناک شد. ادوارد ویل سفیر امریکا در تهران به وزیر امور خارجه امریکا نوشت: «با اینکه موقعیت شاه در یک سال گذشته رو به زوال بود، مع هذا کانون قدرت در ایران محسوب می شود و در رأس نظامی قرار دارد که امینی تابع آن است. بنابراین دولت امریکا باید نه خود را به نخست وزیری نزدیک کند که قدرت بقایش نامعلوم است و نه در موقعیتی قرار گیرد که از او علیه شاه پشتیبانی کند.»

اردیبهشت ۱۳۴۰ دارد که دانش آموزان تظاهرات کردند و یک نفر کشته شد؛ اما امکان اینکه در آینده جو حاکم موجب ترکیبی از مخالفان و افراد ناراضی نیروهای نظامی بشود و دست به اقدامی برای سرنگون کردن رژیم بزنند را نمی توان نادیده گرفت و چنانچه روند سیاسی کنونی ادامه یابد، این امکان افزایش خواهد یافت.»

نگرانی دولت کنسی موجب شد تا گزارش ها و پیشنهادهای مختلفی تهیه شود. بدین ترتیب دولت امریکا مطالعات موردی درباره ایران را آغاز کرد. حاصل مطالعات دولت کنسی این بود که به سفیر توصیه کردند به شاه پیشنهاد کند که ما حاضریم ۲۵ میلیون دلار در اختیار دولت ایران قرار دهیم به شرط آنکه ایرانیان هر کاری را که مادر جهت اصلاح و پیشرفت لازم می دانیم به اجراء آورند. (این اطلاعات بر مبنای اسناد وزارت امور خارجه است که در مرکز اسناد انقلاب اسلامی نگهداری می شود. این شامل نظریات و پیشنهادات ما در مورد انتخاب نخست وزیری که بتواند از عهده اجرای اصلاحات پیشنهاد شده

محمد پورجواد
پژوهشگر

اگر چه روزهای میانی مهرماه ۱۳۴۱ جامعه ایران از یک پروژه بزرگ امریکا برای ایران ملتهب شد؛ اما ریشه آن به سال های قبل بازمی گشت. پس از فرار شاه در سال ۱۳۳۲ و بازگشت او با کودتای امریکایی، بار دیگر مجموعه بحران های سیاسی و اقتصادی ایران در ۱۳۳۹ امریکایی ها را نگران کرد و این نگرانی زمانی شدت یافت که کنسی با خروش چف در وین ملاقات کرد. رهبر شوروی به تمسخر شاه پرداخت و گفت ایران دستخوش تحولات سیاسی خواهد شد و مثل یک سیب گندیده در دامان شوروی خواهد افتاد.

همچنین مشاوران کنسی نیز گزارش های مایوس کننده ای برای رئیس جمهور تهیه کردند. در گزارشی که مشاور مخصوص رئیس جمهور امریکا در امور امنیت ملی تهیه کرده بود، درباره وضعیت شاه می نویسد: «در تظاهرات تهران کنسی کشته نشد؛ اشاره به تظاهرات روز ۱۲

اسداله علم